

Ubuntu

Van Margreet H. Pot verscheen eerder de roman

Perfect getal

Margreet H. Pot

Ubuntu

Uitgeverij
Brave New Books
SINGEL UITGEVERIJEN
Amsterdam

Eerste druk februari 2021

© Margreet H. Pot, 2021

Coverontwerp: Tulia

Omslagfoto: Tulia

ISBN: 9789464185287

Voor Elton en Ezaya en alle kinderen met een koloniaal verhaal.

*Er is een plek,
uitgestrekt, helder licht.
Armoede en rijkdom
gevangen in één gezicht.*

*Er is een plek
waar duizend zonnen branden.
Regen valt in parels
op oogverblindend witte stranden.*

*Er is een plek
waar mijn verlangen wil zijn.
Maar ook niet.
Uitzichtloze pijn.*

*Er is een plek
met een ziel, oud, wijs,
waar de eerste mens
begon aan de eerste reis.*

*Die plek
gevangen in mij.
Kwetterende vogels
kinderen in een rij.*

*Afrika, hoor zijn stem,
oorverdovend luid, zacht.
Staat op, herrijst,
struikelt, vindt eigen kracht.*

*Afrika, voel het hart
het ritme, de man, de vrouw.
Laat los, berust,
vertrouw.*

PROLOOG

In 2010 en 2012 woonde en werkte Helena van der Heuvel als ontwikkelingssamenwerker in respectievelijk Zuid-Afrika en Kenia. Hoewel dit verhaal over haarzelf gaat en soms iets van het drama van een liefdesroman aanraakt, gaat ze jullie vooral iets vertellen over de manier waarop goed opgeleide en weldoorvoede wereldburgers zich genoodzaakt voelen minder goed opgeleide en weldoorvoede wereldburgers te vertellen hoe zij hun leven moeten inrichten. En waarom ze denkt dat zij dat doen. Voor wat ze gaat schrijven heeft ze geen wetenschappelijk onderzoek gedaan. Er is dan ook geen enkel empirisch bewijs voor hetgeen ze gaat beweren. Hoewel ze ver weg wil blijven van oordelen vanuit allerlei overtuigingen, die ook haar niet vreemd zijn simpelweg omdat ook zij haar opvoeding met zich meesleept, zal ze dat af en toe doen. Als goede raadgevers, soms als veilige havens maar dikwijls ook als stevig oordelende lastpakken.

Wat wil zij dan vertellen?

Dat de waarheid niet bestaat, lieve mensen!

Ach, dat wisten jullie al...

Toch nodigt zij jullie uit met haar mee te zien, mee te horen en daarmee een eigen waarheid te creëren – met of zonder oordelende lastpakken, die ook jullie wellicht meeslepen. Het verhaal dat jullie gaan lezen is een weergave van gebeurtenissen en waarnemingen vertaald met behulp van haar eigen referentiekader en een beetje feitenkennis. En laten we eerlijk zijn, wat is de waarheid als het gaat om de interpretatie van culturen, de loop van de geschiedenis, de gevoelens van mensen en de gevolgen der dingen? En wat is waar als alleen zij iets vinden zou?

Waarom dit verhaal als er zoveel waarheden bestaan? Omdat het een vertelling waard is, denkt zij. Omdat het jullie misschien helpt de wereld te begrijpen en je ermee te verzoenen. Maar bovenal om jullie uit te nodigen ook eens anders te kijken en te zien. Zij keek met haar eigen bril, zette regelmatig de bril op van de ander en durfde op een afstand te gaan staan en te kijken zonder bril. De mooiste uitdaging voor een mens. En ze zag. Beste lezers, wat zag ze veel.

1 De status quo

In het vliegtuig zit Mirjam een rij voor me. Het toestel is halfleeg en we hebben de komende uren tijdens de reis naar Amsterdam voldoende ruimte om films te kijken en aan het raampje te kruipen om vol ontzag de Sahara onder ons langs te zien glijden. Als we de armleuningen omhoogduwen is er gelegenheid voor een dutje. De bloedmooie stewardess van Kenya Airways heeft ons een dekentje in de kleuren van een *shuka* gebracht. We kijken elkaar tevreden aan. Deze reis gaat toch prettig verlopen.

Ik kijk naar mijn rechterwijsvinger, die omwikkeld is met verband en rechtovereind staat. Tijdens het inpakken van mijn koffer een paar uur geleden hing er onaangekondigd een witte schorpioen aan mijn vinger. Het gevaar zat verstopt in een handdoek die over een stoel hing op het terras. Toen ik de handdoek wilde pakken op precies dezelfde plek als waar het dier zich had genesteld, beet het me in mijn vinger. Ik stond met stomheid geslagen. Ik had ruim een jaar in Kenia gewoond, over savannes en door jungles gebanjerd, in tenten geslapen en nooit een schorpioen gezien. Nu was ik voor een weekje terug, verbleef ik in een luxe cottage en werd ik gebeten. Mijn eerste reactie was ongeloof. Zou ik uiteindelijk op mijn tweeënvijftigste doodgaan aan een schorpioenenbeet? Al snel veranderde mijn gemoedstoestand in volledige acceptatie. Dus ik ging dood aan een beet. Ook een manier. Want wees eerlijk, als je ooit een lijstje had mogen invullen op je vijftiengste met mogelijke doodsoorzaken, dan had je veel kunnen bedenken, maar dit toch niet. Wellicht had ik het liefdesverdriet, dat mij in die dagen regelmatig overviel, mijn overmatige wijnconsumptie

en de onvermijdelijke kanker door Marlborosigaretten verantwoordelijk gehouden voor mijn dood. Een dodelijke aanval van een dier, hoe klein ook, zou niet in mij opgekomen zijn. Na de acceptatie van een mogelijke dood won de drang om te overleven het toch. Ik maakte een foto van het grijpgrage dier, dat nog in de handdoek hing, belde een bevriende taxichauffeur en liet me naar het privéziekenhuis in Marina brengen. Ik kende het goed, want ik had het tijdens mijn verblijf in Kenia regelmatig bezocht voor een kuur, een prik of zelfs een infuus. Toen ik binnenstapte was de Indiaanse dokter niet verbaasd. Alsof hij mij nog dagelijks op het spreekuur zag riep hij: 'Helena, what is wrong with you?' 'I'm going to die,' wist ik hem plechtig mee te delen. Hij lachte en vond mijn reactie vanzelfsprekend overdreven. Ondertussen was de pijn in mijn vinger niet te harden. Toen ik hem had verteld over de schorpioen en hem de foto op mijn kleine smartphone had laten zien, stelde hij mij gerust met de mededeling dat deze soort geen dodelijke beten veroorzaakt. Maar toen ik vroeg of hij het zeker wist en voorstelde toch even te googelen voor de zekerheid, werd hij heel serieus. Zijn blik vertelde me dat ik niets meer moest vragen en gewoon moest luisteren. Hij had dertig jaar in Kenia gedokterd, deze beet was niet dodelijk. Ik kreeg een prik tegen de pijn en kon gaan.

En nu kijk ik toe terwijl de Keniaanse stewards en stewardessen zakjes noten uitdelen aan de passagiers die her en der in het vliegtuig verspreid zitten. De ochtend boven Afrika is net begonnen en mijn maag rammelt. Gerustgesteld door de dokter ben ik samen met mijn vriend Winston naar Mombassa gegaan om Mirjam op te halen, en vanuit die stad zijn zij en ik vannacht naar Nairobi gevlogen. Onze aankomst in Amsterdam staat voor vier uur vanmiddag gepland.

Het is de tweede keer dat ik ben teruggegaan naar Kenia voor een kort bezoek. Twee jaar geleden werkte ik er een jaar als ontwikkelingsamenwerker. Daar ontmoette ik Mirjam. We werkten en woonden samen en zijn bevriend gebleven, al schelen we twintig jaar. Onze vriendschap is doorspekt van gedeelde herinneringen en van halve woorden en goede verstaanders en daarmee onverslijtbaar als een baobab. We kennen elkaar en hebben alles van elkaar gezien, het goede en het slechte, het sterke en het kwetsbare. Samen zijn we onszelf omdat we elkaar niets te bewijzen hebben. Bovendien delen we Afrika, een passie voor het leven. Mirjam is blijven hangen in Kenia. Eigenlijk is ze blijven hangen aan het gevoel van vrijheid, de geuren, de geluiden, de witte stranden, de safari's. En aan een Afrikaanse man. Zo gaat dat. Vandaag keert ze voor een poosje terug naar Brabant. Ik heb sinds vorig jaar mijn leven in Nederland weer opgepakt. Ik ben moeder en kan niet eindeloos over de wereld blijven zwerven.

De afgelopen week was zwaar voor me. Anders dan tijdens mijn bezoek van vorig jaar, toen ik nog vervuld was van recente herinneringen en hoop, bekwam me het gevoel dat alles wat ik in een jaar dacht te hebben opgebouwd zonder enige kennisgeving was ingestort – en zelfs zonder mijn aanwezigheid nota bene. Het werk, de vriendschappen, de relatie met Winston. Het was weg. We waren passanten. Ik weet dat we dat zijn, altijd. Overal. En toch doet het pijn. Waar is de zin van dit avontuur? Ik sluit mijn ogen en probeer daarover na te denken, maar zoals dat gaat als je probeert krampachtig iets te begrijpen komt er niets wat ook maar enige duiding geeft. Dus open ik mijn stijf gesloten ogen weer en kijk naar buiten. Wat was het nut van ons werk? Was dat er alleen op kleine

schaal? Van mens tot mens? Het was een leerzaam jaar. 'Mij krijg je niet meer gek, ik heb alles meegemaakt.' Is dat het? Een levensles? Het was zeker een jaar vol bezinning en relativering. Bezinning op onze positie als westerse vrouwen aldaar en relativering van alles waar we ons in Nederland druk over maken.

Ik denk aan de vele verhalen die nog niet verteld zijn maar die mij op vreemde momenten toch aan mij verschijnen. Meestal vlak voordat ik in slaap val, dan ontspruiten de verhalen over mijn tijd in Afrika. Soms zijn ze vol liefde en vriendschap en soms vol haat en vijandigheid. Ik zag het allemaal.

Ik ontdekte dat ik de ochtendgeluiden vergeten was totdat ik ze weer hoorde. Het schelle gefluit, het zachte roepen en het ijle zingen van de bontgekleurde vogels. Ze leken met mij ergens in Nederland verdwenen. Ook de apen was ik vergeten, die deze week elke ochtend brutaal over de rand van het dak gluurden naar mijn ontbijtje. In een paar dagen heb ik alles gedaan wat ik wilde doen. Ik was in Midiku, Likoni, Shimba, Kidundu en Marina en zag mijn vrienden weer. Maar het leek een afscheid deze keer. Voor langere tijd. Van de projecten is weinig terechtgekomen. People Matter lijkt weer terug bij af en mijn relatie met Winston is natuurlijk dramatisch geëindigd. Hij wilde wel, maar ik kon niet meer. Ik ben zo verbonden met de nieuwe man in mijn leven dat er geen ruimte is voor wie dan ook.

Toen ik vorig jaar na een jaar in de vochtige hitte van Kenia genadeloos door de Nederlandse winter werd verwelkomd, was ik zo druk mijn Nederlandse leven vorm te geven dat schrijven over wat ik had meegemaakt geen prioriteit had. Vanzelfsprekend deelde ik vol bezieling wat ik had beleefd en geleerd, maar ruimte voor reflectie

was er nog niet. Ik woonde bij mijn moeder, die vrijwel direct na mijn terugkomst ziek werd en mijn zorg nodig had, bracht in april nog een bliksembezoek aan Kenia en ging vervolgens in Den Haag naarstig op zoek naar werk om mijn eens zo onafhankelijke leven in de westerse samenleving weer op te pakken.

Enkele maanden voordat ik naar Kenia vertrok had een verliefdheid toegeslagen als een orkaan, iets wat me al jaren niet meer was overkomen. Ik was toen bijna vijftig jaar, had een volwassen dochter ver weg in Australië, bereidde mijn reis naar Afrika voor en werd tot over mijn oren verliefd. Waar ik werkte vond ik mijn grote liefde. Niet volgens plan, niet de bedoeling en nog meer van die rationele en gestructureerde onzin die we op het leven loslaten. Ik genoot ervan. Gaf me over en liet het *on-verra*-principe dat me eerder in mijn leven aanzienlijk in de weg had gezeten, er hartstochtelijk op los.

Het jaar bestond uit het opnieuw inrichten van mijn leven, dat geheel was ontwricht. Ik had zin om er in Nederland weer tegenaan te gaan met alle levenslessen uit Afrika. In juli woonde ik in mijn appartement en in november had ik een felbegeerde interimopdracht bemachtigd. Aan schrijven dacht ik niet. Dat vroeg nog om tijd en bezinning.

Ik nestel me in mijn Afrikaanse doek en kijk naar de eindeloze zandvlakte beneden mij. Ik voel me verdrietig over wat ik de afgelopen dagen heb aangetroffen in Kenia maar ben tevreden dat ik ben gegaan. Ik ben nu een andere vrouw dan de vrouw die vol ambities en verwachtingen ontwikkelingswerk ging doen. Ik ben nu niet meer de vrouw die met een westers perspectief naar Afrika ging om Afrikanen te helpen. Ik werd elke dag met mijn neus op de feiten

gedrukt en moest wel gaan nadenken over onze westerse rol op dat continent. In de verte zie ik de noordkust van Noord-Afrika opdoemen. De Middellandse Zee kleurt azuurblauw, een kleur waarop ook de Indische Oceaan mij een jaar lang overvloedig trakteerde. Ik kijk naar het krachtige Afrika, dat onder mij langs verdwijnt, en raak weemoedig. Zoveel tegenstrijdigheden in mijn leven, zoveel te leren en te ontdekken, zoveel te ervaren weer. In Nederland. De lunch wordt geserveerd. We krijgen rijst en kip met een tomatensalade. Ik heb enorme trek en eet alles op. Zelfs het kleffe chocoladecakeje. Mirjam slaapt en mist haar lunch.

Op Schiphol nemen we afscheid. Mirjam pakt de trein naar Breda, ik de intercity naar Den Haag. We zwaaien naar elkaar. Ik steek mijn rechterwijsvinger in de lucht en roep: 'Ik heb het weer overleefd!' Ze steekt haar hand op. Dan neemt de roltrap haar mee naar beneden en verdwijnt ze uit het zicht.

In Den Haag pak ik mijn leven weer op. Ik werk als zelfstandig trainer en organisatieadviseur in het hoger onderwijs en ben bezig met een ontwikkelproject, dat nogal in de belangstelling staat bij het bestuur. Het thema is leiderschap in organisaties. Omdat mijn aanpak tamelijk afwijkt van wat de meeste opdrachtgevers gewend zijn – ik verwacht van hen juist reflectie op hun eigen leiderschap alvorens ze anderen gaan vertellen wat ze moeten doen – wordt er argwanend over mijn schouder meegekeken. Ik maak dit vaak mee bij leiders en geniet ervan. Het is voor mij het bewijs dat ik de boel opschud en dus goed bezig ben. Toch is het bedenken van een proces waarin de verandering al direct begint ook voor mij een zoektocht. Vooral omdat ik de opdrachtgever, die gewend is een analyse en een plan van

aanpak voorgeschoteld te krijgen, eerst warm moet maken voor mijn idee.

Wat ik in organisaties zie raakt me – nee, ik lieg, het frustréert me. Meer dan ik in eerste instantie wil toegeven: de schijnbare tegenstellingen die ik dagelijks ervaar in mijn werk, ook wel organisatieparadoxen genoemd. Als doorgewinterd adviseur heb ik geleerd dat die paradoxen de realiteit van het werk zijn en dat je ermee moet dealen. Maar wat raakt me dan, en waarom? Om deze vragen te beantwoorden moet ik toegeven dat ik de ene organisatieparadox aanvaardbaarder vind dan de andere, hoewel ze allemaal met elkaar verbonden zijn. Zo kan ik professioneel omgaan met de altijd nieuwe ‘urgente acties’ die door de snelheid van handelen op de lange termijn vaak juist meer schade veroorzaken. Ik ga er nuchter mee om. Hadden we toch anders moeten aanpakken. Even bezinnen misschien? Ook dat we erg veel moeite doen om de dingen steeds beter te doen terwijl de verbeteringen soms niet noemenswaardig zijn, kan ik duiden. Andere aanpak misschien? Minder met plannetjes smijten en meer gewoon doen en zo proberen samen echt te verbeteren. Wat me wel raakt – en daar kan ik na mijn ervaringen in Kenia minder goed mee omgaan omdat mijn persoonlijke waarden in de knel komen – is de menselijkheidsparadox. We vergeten zo vaak dat het werk wordt uitgevoerd door unieke mensen die waardering en uitdaging zoeken, geen robots die na een druk op een knop de gewenste arbeid verrichten. Integendeel, het zijn creatieve mensen met eigen waarden, drijfveren, ambities en emoties. Ik vind het onthutsend om te zien dat het beheersen van medewerkers in veel organisaties nog steeds een doel op zich lijkt. In dezelfde categorie heb ik veel moeite met de bekende sturingsparadox. Accepteren, hoor ik mijn vakgenoten roepen, bekend

fenomeen in organisaties. Ga ermee om, leg het uit en probeer het te beïnvloeden. Dat is je vak. De kern van deze paradox is als volgt. We verwachten verantwoordelijke medewerkers die voor zichzelf denken, taakvolwassen zijn en zich ontwikkelen. Maar we beslissen daadkrachtig vanuit de top, controleren hoogopgeleide professionals, sturen als fanaten en geven daarmee enkel blijk van wantrouwen. Met deze aanpak zeggen we eigenlijk: we vertrouwen er niet op dat jij je werk goed uitvoert, daarom controleren we je en zeggen we voortdurend wat je moet doen. Dat leggen we vast in regels en procedures waar je niet van af mag wijken en die daardoor belangrijker zijn geworden dan waar het allemaal om te doen was: de bedoeling. En als er buiten die kaders wordt getreden, dan grijpen we in op een akelige manier, waarbij tevens elke regel van het feedback geven aan de laars wordt gelapt. En daar staat hij of zij dan, de leider van vandaag, de man of vrouw die toch regelmatig een leiderschapstraining volgt, naar een seminar over inspirerend leiderschap gaat en een boekenkast vol heeft over dit bezielende onderwerp.

En wat ontdek ik tot mijn grote schrik nog meer? Organisaties waarin dit gebeurt, hebben bijna allemaal ergens in hun missie-en-visiedocumenten opgetekend dat zij een lerende organisatie wensen te zijn, dat zij het belangrijk vinden een professionele leergemeenschap te worden en dat zij samenwerken, respect en integriteit hoog in het vaandel hebben staan. Deze tegenstellingen zorgen vaak voor beschadigde medewerkers, terwijl die medewerkers juist hard nodig zijn om werkelijk een bijdrage te leveren aan de lerende samenleving waarom de toekomst vraagt. Veel beschadigde medewerkers leidt tot een beschadigde organisatie, wat weer kan leiden tot een verwaarloosde organisatie, een waar men niet werkt vanuit inspiratie en

passie maar slechts overleeft. Als adviseur kwam ik het vaak tegen. Het is niet goed voor de werkende mens, het is niet goed voor de organisatie en het is niet goed voor de maatschappij. Niet voor niets zijn de meest succesvolle organisaties de organisaties die inspirerende leiders durven aan te stellen, zo weinig mogelijk regels hanteren, weinig managementlagen hebben, professionals waarderen, (sociale) innovatie toepassen en kennis delen. Lef tonen.

Thuis praat ik erover met mijn vriend. Hij is bestuurder aan een welbekende universiteit. We zijn het vaak eens, maar als ik hem een spiegel voorhoud over zijn eigen leiderschap, vindt hij het opeens een rage waar we met zijn allen achteraan lopen zonder echt te weten waarom. Ik zeg dat deze ontkenning precies het probleem is van de huidige leiders in organisaties. Hij lacht mijn kritiek weg en vindt zichzelf een goed leider. Ik wens hem stiekem oneindig veel reflectie toe.

Deze grote leider heet Gregory Devreden en woont alleen van maandagavond tot en met vrijdagochtend bij mij. Hij is al meer dan dertig jaar getrouwd en woont in Groningen, waar hij een vrouw in de overgang en maar liefst vier volwassen zonen heeft. Hij werkt in Leiden, waar hij een bed and breakfast huurt voor door de week. Daar is hij nooit. Het bed met mij erin staat ergens in Scheveningen. In mijn appartement aan het Zuiderstrand krijgt hij elke ochtend een ontbijtje. Ook het diner nuttigen we er elke avond samen, meestal met wijn en een klaagzang over de malloten die ons het leven op ons werk onmogelijk maken. Tijdens de lange avonden hebben we alleen maar aandacht voor elkaar. In de zomer wandelen we over het strand, in de winter kruipen we in een dekentje op de bank tegen elkaar aan. Thuis discussiëren we over politiek en geschiedenis, luisteren we naar de

sterren van Motown, drinken we nog meer wijn en bedrijven we de liefde. Ik geniet van ons en zou willen dat we samen oud worden. Maar de eerste barstjes zijn te zien. Ik ben het die ze veroorzaakt. Greg weet ze tot nu toe te lijmen met zijn charme, zijn seks en af en toe een bloemetje. Ik accepteer dat uit eigenbelang. Nog wel. Omdat de liefde dwaas en stekeblind is, vermoed ik. Maar ik weet dat de barstjes over niet al te lange tijd open zullen scheuren en bereid me erop voor.

Ik ontmoette hem in Almere in het jaar dat ik als zelfstandig adviseur werkte en mijn reis naar Kenia aan het voorbereiden was. We voelden ons acuut tot elkaar aangetrokken maar hielden dat maanden voor elkaar verborgen. Voor zover dat gaat, want wat we niet zeiden maakten onze lichamen wel duidelijk, die uitbundig hun feromonen afscheidde om bij de ander de seksuele spanning tot grote hoogten op te drijven. Maar we deden niets. We bleven professioneel. Tot de laatste ochtend voor mijn vertrek naar Afrika. De uiteindelijke ontploffing vond plaats in een hotel op Schiphol, waar ik hem met een terloopse opmerking heen had gelokt, een die hij natuurlijk onmiddellijk had begrepen. En toen vertrok ik. Met een dubbel gevoel. Klaar voor het avontuur waar zoveel voorbereiding in zat maar ook klaar om te blijven omdat een allesomvattende verliefdheid had toegeslagen.

Ondanks mijn afwezigheid van een jaar en mijn speelse affaire met Winston in Kenia stortte ik mij na terugkomst in deze gepassioneerde relatie, die nooit duurzaam kan worden. Ik houd me voor dat het om het nu gaat, om het geluk dat we vandaag en morgen samen hebben. Ik zou het meer dan betreuren als we over een tijd uit elkaar gaan, omdat ik zoals bijna iedere vrouw uiteindelijk wil dat hij voor mij kiest. En omdat hij, zoals bijna iedere man die gewend is zijn

huwelijkse leven lang buiten de deur te neuken, dat niet doet. Ik houd me voor dat het nu goed is, ook al voelt dat al een tijdje niet meer zo.

Op mijn vijftiengste kreeg ik mijn dochter Justine. De verwekker, een knappe jonge krullenkop uit Malaga voor wie ik vijf jaar lang twee keer per maand in het vliegtuig zat, vond een kind tamelijk ingewikkeld, met als gevolg dat ik het kind met behulp van mijn familie alleen opvoedde in Den Haag. ‘No puedo hacerlo’ – in het Nederlands ‘Ik kan het niet’ –, werd een aanmoediging voor de rest van mijn leven. Vanaf dat moment kon ik namelijk alles. Mijn dochter is nu zevenentwintig. Ze is sociaal, slim, zachtaardig en een beetje naïef. Ze heeft zwart haar en ronde bruine ogen en lijkt in niets op mij. Ik ben blond; in Zweden beginnen de inwoners direct Zweeds met me te praten. Na haar studie rechten is ze gaan werken op een advocatenkantoor in Sydney. Een mededeling tijdens de kerstdis. Ze vertrok op een koude winterochtend met koffers vol vrouwenspullen en een hoofd vol plannen. Ik mis haar maar juich haar keuze om de wereld en vooral zichzelf te verkennen van harte toe. Justine heeft een goede band met haar vader en zijn kinderen, die hij als jonge casanova niet in zijn leven vond passen maar aan wie hij veel later als kalende middelbare man wel toe bleek te zijn. Ofschoon ik zeer veel van hem hield en het jaren duurde voordat ik hem los kon laten, was ik toen hij achter elkaar kindertjes begon te produceren volledig senang met de situatie.

‘Het gaat niet goed met je. Wat is er?’

Zijn vraag met conclusie klinkt geïrriteerd, wat mij ervan weerhoudt meteen te reageren. Ik kijk hem vertwijfeld aan. Om mijn

blik vol wanhoop niet te hoeven beantwoorden hangt hij zijn jas over een eetkamerstoel en trekt pannen uit een lade.

‘Moet ik je echt weer uitleggen dat ik opzie tegen de naderende zomervakantie?’ zeg ik. ‘Snap je dan nog steeds niet dat ik niet verdragen kan dat je de mooiste tijd van de zomer niet bij mij bent maar bij haar?’

Ik hoor mezelf en had nooit gedacht dat ik ooit de vrouw zou zijn die over een ‘haar’ praat, de onbekende vrouwelijke ander, de vijand in mijn leven. Ik weet dat ik hier louter mijn eigen vijand ben maar geef nog niet toe. Ik blijf nog even die vrouw die vanwege ‘haar’ een hopeloze strijd aangaat met hém. Ik schrik van mijn slachtofferrol, mijn weet-je-dan-nog-niethouding, mijn hoe-vaak-moet-ik-het-je-nog-uitleggenattitude. Ik minacht wat ik doe.

Hij stopt zijn hoofd in de koelkast, trekt er een witte kool uit en constateert na een grondige inspectie dat er geen kip meer is. Als hij met veel lawaai de rijstkoker pakt, kijkt hij pas op. ‘Zijn er nog eieren?’

‘Geen idee en het kan me niet schelen ook.’

Langzaam loopt hij naar me toe. Hij tilt mijn hoofd op en kust mijn lippen.

Ik moet mijn tranen bedwingen en trek hem naast mij op de bank. ‘Ik houd van je en wil je niet meer delen.’

‘Ik weet dat je het moeilijk hebt, maar ik kan er nu niets aan veranderen,’ fluistert hij. ‘Jij gaat lekker met Justine op vakantie naar Maleisië en daarna zien we elkaar weer.’

Ik stel voor dat hij deze keer kookt, sta op en loop onvast naar de badkamer om een bad te nemen. In het troostvolle warme water vraag ik me af waarom we steeds dezelfde discussie voeren. Is het omdat ik nog niet kan loslaten en blijf hopen dat hij voor mij kiest? En

omdat hij niet kan loslaten en blijft hopen dat ik voor deze situatie kies? Straks gaan we rijst eten, zonder kip maar met eieren. Daarna zullen we vroeg naar bed gaan en vrijen, net zoals elke andere avond. Ik weet dat dat gaat ophouden, op een dag, niet ver van vandaag.

Die avond praten we in bed. We liggen op onze zij met onze gezichten naar elkaar toe. Greg ruikt verrukkelijk en ik moet de neiging onderdrukken om mijn neus in zijn hals te duwen.

‘De buurman stond in de lift vanochtend en schrok van me.’

‘Welke buurman?’ vraag ik.

‘Die kleine met dat puntige neusje, die vent die zijn vrouw niet meer neukt.’

‘Dat moet Fred zijn,’ stel ik vast.

‘Omdat hij zijn vrouw niet meer neukt?’

Ik lach. ‘Nee, omdat hij een puntig neusje heeft.’

Hij grinnikt en trekt me naar zich toe.

‘Waarom denk jij dat?’

‘Wat, van zijn vrouw?’

‘Nee, dat hij schrok’, vraag ik ongeduldig.

‘Omdat hij schrok van deze zwarte vreemdeling en waarschijnlijk fantaseert over mijn zwarte tollie in jouw roze poen. Dat windt witte buurmannen op, denk je niet?’

‘Je bent gek, dat windt jóú op!’

‘Waarom zou hij dan schrikken? Ik denk namelijk dat hij zich betrappt voelde. Schrikt hij ook als jij in de lift stapt?’

‘Nee, van mij schrikt hij niet. Dan krult zijn neusje en wordt hij blij.’

Greg gaat op zijn rug in zijn denkhouding liggen. Zo tref ik hem vaak aan als ik wakker word. ‘Hij schrikt omdat ik zwart ben.’

‘Zou je denken?’

‘Absoluut. Ik denk dat hij schrikt omdat hij geen donkere man verwacht in de lift van een overwegend wit appartementencomplex. Dat is nog erger.’

‘Ja,’ zeg ik. ‘Dat is nog erger.’

In het voorjaar skype ik veel met Justine. We gaan samen op reis deze zomer en bereiden ons online voor. Zij wil veel natuur en bewegen, ik wil rust. We polderen. Eerst gaan we bewegen in het regenwoud, dan rusten op een eilandje in de Zuid-Chinese Zee. We zullen elkaar ontmoeten in Kuala Lumpur om daarvandaan naar Taman Negara te gaan, een nationaal park dat het oudste regenwoud ter wereld schijnt te zijn. Ik ben benieuwd. Eerlijk gezegd vind ik het heel opwindend. Mijn trektocht met Mirjam door het Bwindi Impenetrable Forest, een regenwoud in Uganda, beschouw ik als één van de allermooiste reizen die ik mocht maken. Justine regelt de dagbesteding in het park. Ze heeft het over jungletochten van hele dagen en boottochten op de Tembeling-rivier. Als het aan haar ligt gaan we dagenlang in het van kruipertjes en springertjes krioelende groen liggen om tijgers te spotten. Er schijnen er nog een paar te zijn. Onderweg van Kuala Lumpur, een reis van ongeveer vier uur, zullen we grotten bezoeken in de buurt van Jerantut. Ik huiver bij het idee, maar dat krijg je ervan als je je kind op driejarige leeftijd ranger van het Wereld Natuur Fonds maakt. Daarna is het mijn beurt. Vanuit Mersing worden we met een bootje opgehaald om ons een week lang onder te dompelen in de warme zee en te luieren op het strand van Pulau Sibul. We zullen afscheid nemen in Singapore. Ik heb geen idee wat ik daar moet, maar

voor Justine is het makkelijk om daarvandaan naar Sydney terug te reizen.

Mijn aanpak van het ontwikkelproject is goedgekeurd door de nog steeds argwanende bestuurders. Dat wantrouwen kost me veel energie maar bevestigt ook hoe noodzakelijk het is om de dialoog met hen aan te gaan. Het is juni en ik wil het liefst alleen thuis zijn maar krijg daar de kans niet voor. Over een paar weken heb ik een lange vakantie voor de boeg, maar liefst zes weken ben ik vrij. Ik neem me voor daar schandalig van te genieten. Drie weken reizen en drie weken voor mijzelf. Ik zal hem niet missen hoor, als hij met zijn familie in Italië zit. Zo praat ik tegen mezelf. Moed is immers een soort redding. Diep vanbinnen ga ik kapot.

We zijn gisteravond een weekendje naar Maastricht gegaan. Tijdens de lange autorit luisterden we naar Marvin Gaye en Donny Hathaway. Het pianoriedeltje uit 'A Song for You' van Hathaway speelde nog lang door mijn hoofd toen ik niet kon slapen. 'I love you in a place where there's no space or time...'

Voor de eerste keer zijn we samen een lang weekend ergens anders dan in mijn appartement. We gedragen ons als verliefde tieners en vinden tussen de uitstapjes door steeds een moment om een dutje te doen. Er zijn een paar Surinaamse tantes in het hotel, die Greg angstvallig ontwijkt.

'We zijn in Maastricht. Weet je hoe ver dat is van Groningen?' bagatelliseer ik zijn angst.

'Dat zeg jij, maar mijn soortgenoten kennen elkaar allemaal, geloof me. Is dat niet de zoon van Ashwin, weet je wel, die met vijftien kinderen bij vier vrouwen? Die heeft toch een andere vrouw?' Hij moet om zijn eigen grap lachen. 'Je weet, ik ontken alles!'

‘Dat weet ik,’ zeg ik zacht. Iets te zacht.

Hij kijkt me vragend aan.

Om de onderhand in mij groeiende boosheid niet te laten blijken begin ik over de snorrenclub, die zich ook in het hotel ophoudt. We hebben er met verwondering naar staan kijken gisteravond. Snorren tot op dikke buiken, enorme draaisnorren als de vlechten van Pippi Langkous. De leden van de club slapen op onze verdieping en zijn behoorlijk rumoerig. Je kunt gerust stellen dat ze ons op sommige momenten uit onze concentratie halen. We hadden het gevoel dat er elk moment een snor onze hotelkamer kon binnenstappen. Hij was zich vast kapot geschrokken, denk ik, en ik krijg de slappe lach bij het idee.

Aan het einde van de middag spreken we af met Mirjam en haar vriend Tom. Het is prachtig weer en we zitten op het Vrijthof op een terras. Ondanks deze idylle praten we over recente aanslagen in Kenia.

Ik zie dat Tom zich opwindt. Mirjam lijkt te berusten.

‘Gewapende mannen hebben vannacht in Lamu op twee plekken aanvallen gepleegd,’ vertelt Tom.

‘Dat is toch het werk van Al-Shabaab?’ vraagt Greg.

‘Ja, en daar zijn we voorlopig nog niet van af, denk ik.’

‘Waarom denk je dat?’

‘Omdat er een voedingsbodem voor haat is ontstaan. Je moet weten dat de bevolking van Kenia grotendeels bestaat uit jonge mensen die weinig kans hebben op een zinvol bestaan. De werkloosheid is enorm hoog en de criminalisering en radicalisering nemen toe. Een kwart van de Kenianen is moslim. Die groep woont voornamelijk aan de kust in het noordoosten, tegen de grens met

Somalië. Al-Shabaab, in 2004 opgericht als jeugdorganisatie voor moslims en voorvechter van een islamitische staat in Somalië, rekruteert nu jongeren in Mombasa. Die stad is een broeinest van extremisme geworden.'

'Wat is de achtergrond hiervan?' vraagt Greg door.

Hij is oprecht geïnteresseerd maar doet ook zijn best om het mij zo goed mogelijk naar de zin te maken als de vriend van. Hij weet dat Mirjam en Tom veel over hem weten.

Tom, vol van het leed dat zijn geboorteland wordt aangedaan, gaat uitgebreid in op Gregs vraag. 'In oktober 2011 verklaarde het Keniaanse leger de oorlog aan Al-Shabaab in Somalië. Het voerde samen met Somalische regeringsgroepen luchtaanvallen uit op posities van Al-Shabaab in het zuiden van Somalië, en honderden Keniaanse militairen staken de grens over.'

Hij lijkt zich te storen aan de serveerster, die plotseling opduikt en vraagt of we nog iets willen drinken. Mirjam en ik knikken naar elkaar. We verwachten een lang gesprek.

Als we onze drankjes hebben besteld, hervindt Tom zijn concentratie en vervolgt hij zijn verhaal. 'In grote lijnen komt het erop neer dat Al-Shabaab in Somalië vrij spel had en aanvallen pleegde op de daar aanwezige Afrikaanse vredesmacht. Kenia beschuldigde de organisatie van ontvoeringen van toeristen en medewerkers van Artsen zonder Grenzen. Op zijn beurt dreigde Al-Shabaab met een inval in Kenia als het leger zich niet terugtrok. Deze zinloze spierballentaal over en weer heeft geleid tot een strijd die nu al meer dan drie jaar voortduurt, met vreselijke aanslagen. Herinner je je de voornamelijk op christenen gerichte schietpartij in een winkelcentrum in Nairobi vorig jaar? Ik ben echt heel bang dat dit nog maar